

**Dowody i postępowanie
dowodowe w procesie
karnym. Komentarz
praktyczny z orzecznictwem.
Wzory pism procesowych**

Przedmowa

Kodeks postępowania karnego w ciągu kilku ostatnich lat był wielokrotnie nowelizowany. Zmiany te miały istotne znaczenie nie tylko przez pryzmat funkcjonowania poszczególnych instytucji procesowych, ale dotyczyły wręcz modelu polskiego procesu karnego. Nowele do Kodeksu postępowania karnego z 27.9.2013 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 ze zm.) i 20.2.2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 396), zmieniły zasadniczo zarówno model, jak i kształt postępowania karnego, tak w fazie postępowania przygotowawczego, sądowego, jak i odwoławczego. Założeniem tych zmian było rozszerzenie działania zasady kontradycyjności, zwłaszcza w stadium jurysdykcyjnym jako z teoretycznego założenia najlepiej realizującej zasadę prawdy materialnej. W wyniku zmiany KPK na mocy ustawy z 11.3.2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 437 ze zm.), która weszła w życie z dniem 15.4.2016 r., nastąpił częściowy powrót do rozwiązań, które obowiązywały przed 1.7.2015 r. Ustawodawca uznał, że aktywna rola sądu w wyjaśnianiu okoliczności sprawy nie stanowi przeszkody w dążeniu do poznania prawdy, a wręcz przeciwnie, przyczynia się do poczynienia ustaleń odpowiadających rzeczywistości i to niezależnie od aktywnej czy bardziej biernej postawy stron procesu karnego. Wyrok bowiem w sprawie karnej ma przede wszystkim być sprawiedliwy obiektywnie i nie powinien być zależny od zdolności stron do aktywnego udowadniania swych racji przed sądem.

Nowelizacja kodeksu postępowania karnego z 19.7.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1694), która w przeważającej części weszła w życie 5.10.2019 r., wprowadza kolejne zmiany, które mają na celu usprawnienie toku postępowania, przede wszystkim przed sądem I i II instancji. Stanowi próbę przeciwstawienia się obstrukcji procesowej stron, którym nie zawsze zależy w rozpoznaniu sprawy bez zbędnej zwłoki, jak również zawiera rozwiązania będące odpowiedzią na potrzeby praktyki poprzez likwidację zbędnego formalizmu, który w żaden sposób nie wpływał na gwarancje procesowe stron, a zwłaszcza oskarżonego. Na mocy nowo dodanych i zmienionych przepisów sąd będzie miał

możliwość oddalenia wniosków dowodowych, jeżeli będą składane po wyznaczonym terminie, chyba że będą dotyczyć kwestii mających fundamentalne znaczenie dla odpowiedzialności karnej oskarżonego. Sąd będzie mógł wyjątkowo przeprowadzić określone dowody mimo usprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę oskarżonego lub jego obrońcy, jednak oskarżony zachowa prawo do złożenia wniosku o ponowienie dowodu po spełnieniu ściśle określonych przesłanek. Rozwiązanie to ma stanowić remedium na działania destabilizacyjne ze strony oskarżonych w procesach wieloosobowych, w których nierzadko usprawiedliwienie nieobecności jednego z oskarżonych skutkowało koniecznością zarządzenia przerwy lub odroczenia rozprawy. Wskutek wprowadzonych zmian przewodniczący składu orzekającego uzyskał większą autonomię w planowaniu przebiegu rozprawy, w tym poprzez zaniechanie bezpośredniego przesłuchiwanie świadków, którzy zostali przesłuchani w postępowaniu przygotowawczym, przebywających za granicą lub mających stwierdzić okoliczności, które nie są tak doniosłe, aby konieczne było bezpośrednie ich przesłuchanie na rozprawie. Odstąpiono od zbędnego formalizmu poprzez wymienianie w protokole wszystkich dowodów, które stanowiły podstawę orzeczenia.

W postępowaniu odwoławczym wzmocniono tzw. względną prekluzję dowodową poprzez wyeliminowanie, z określonymi wyjątkami, możliwości podnoszenia zarzutu nieprzeprowadzenia dowodu z urzędu zarówno przed sądem I instancji, jak również rozszerzono podstawy oddalenia wniosku dowodowego z tego powodu, że skarżący mógł go powołać przed sądem I instancji.

Ostatnia nowelizacja wzmocniła model reformatoryjno-kasatoryjny postępowania przed sądem II instancji, ponieważ sąd odwoławczy może prowadzić postępowanie dowodowe w bardzo szerokim zakresie i wydawać merytoryczne rozstrzygnięcie, zaś uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania stało się wyjątkiem opisanym w trzech sytuacjach w art. 437 § 2 KPK.

Zmiany ustawy karnoprocesowej wyłoniły potrzebę opracowania praktycznego komentarza, którego przedmiotem są zagadnienia dotyczące dowodów i postępowania dowodowego w procesie karnym wraz z orzecznictwem i wzorami pism procesowych. Zaprezentowane orzecznictwo SN oraz sądów apelacyjnych zostało dostosowane do aktualnie obowiązujących przepisów. Publikacja składa się z trzech części. W części pierwszej, zatytułowanej „Dowody”, omówiono poszczególne środki dowodowe i czynności dowodowe, a także kwestie związane z kontrolą i utrwaleniem rozmów telefonicznych oraz zakazy

dowodowe. W opracowaniu zostały zawarte także uwagi do art. 168a i 168b KPK, które budzą wiele trudności w zakresie wykładni prawa. W części drugiej, poświęconej postępowaniu dowodowemu, przedstawiono zagadnienia dotyczące procedury wprowadzenia dowodów do procesu karnego, przy uwzględnieniu jego poszczególnych etapów. W części trzeciej zaprezentowano wzory pism procesowych.

Niniejsze opracowanie przeznaczone jest dla prawników–praktyków, zarówno dla obrońców i pełnomocników, jak i dla sędziów i prokuratorów. Nie jest to dzieło *stricte* naukowe, od którego można byłoby oczekiwać wyczerpującego omówienia wszystkich przepisów KPK, regulujących kwestie dowodowe i skupienia się na zagadnieniach dogmatycznych. W pracy dokonano selekcji materiału, polegającej na skoncentrowaniu się na tych rozwiązaniach, które mają kluczowe znaczenie w praktyce czy wywołujących rozbieżności w procesie wykładni przepisów prawa, zwłaszcza wprowadzonych przez ostatnie zmiany ustawodawcze. Pominięto zagadnienia ściśle doktrynalne, które nie mają dla praktyki zasadniczego znaczenia (np. spór o definicję dowodu, dowodzenie proste i złożone, teoretyczne podziały środków dowodowych i źródeł dowodowych, dowodzenie ścisłe i swobodne itp.). Charakter pracy implikuje też dobór literatury. Autorzy odwołują się do innych publikacji jedynie w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla właściwego zrozumienia prezentowanych tez, pomijają natomiast pozostałe pozycje. Ze względu na ramy pracy nie została omówiona problematyka dowodowa związana z postępowaniami po uprawomocnieniu się orzeczenia z uwagi na marginalny w praktyce zakres dowodów przeprowadzanych w tych postępowaniach, zaś w postępowaniu kasacyjnym, które z pewnością do marginalnych nie należy, problematyka dowodowa schodzi na dalszy plan, ponieważ sąd kasacyjny jest sądem prawa, nie zaś sądem faktu.

SSO Michał Błoński

Łódź, październik 2019 r.

[Przejdź do księgarni →](#)